

PIOTR POLEK OSPPE

SPECYFIKA JASNOGÓRSKIEJ POSŁUGI SŁOWA

Zagadnienie, jakie zostało nakreślone tytułem, wymaga wstępnych wyjaśnień. Przede wszystkim należy powiedzieć, że posiada ono bardzo szeroki zakres. Takie myślenie, znajduje swoje uzasadnienie, ponieważ sanktuarium jasnogórskie tworzy wiele różnych wymiarów. Posiadają one zasięg ogólnokościelny, międzynarodowy, jak i ten związany z życiem Kościoła w Polsce i z życiem naszego narodu. W związku z powyższym, tok naszego studium przyjmie następujące punkty. Na samym początku przedstawimy kilka wypowiedzi Ojca Świętego Jana Pawła II, które wskazują na istotę interesującego nas sanktuarium. W zasadniczej zaś części zaprezentujemy wymiar teologiczny i patriotyczny jasnogórskiej posługi Słowa, by w końcowej części przejść do wniosków i postulatów.

I. CHARAKTERYSTYKA SANKTUARIUM JASNOGÓRSKIEGO W NAUCZANIU JANA PAWŁA II

Odpowiedzi na pierwsze zagadnienie będziemy szukać w nauczaniu Ojca Świętego Jana Pawła II, jakie wypowiadał na Jasnej Górze podczas dwudziestu lat swojego pontyfikatu. Oto niektóre z wyrażań, określeń i myśli wskazujące, czym dla Kościoła historycznego i obecnego jest duchowa Stolica Polski:

«Przybyłem w pielgrzymce na Jasną Górę. To [...] było upragnionym celem życia Papieża Pawła VI. Jakże wielka jest moja wdzięczność dla Opatrzności Bożej, że pozwoliła mi dzisiaj spełnić to pragnienie życia Wielkiego Papieża [...] Przybywając na Jasną Górę przybyłem niejako przez całą prehistorię, przez całą przeszłość, a zarazem przez serce Kościoła częstochowskiego w jego współczesności»¹;

¹ Jan Paweł II, Przemówienie przed Kościołem św. Zygmunta, 4 VI 1979, w: *Pielgrzymka Jana Pawła II do Polski. Przemówienia, dokumentacja. Tekst autoryzowany*, Poznań-Warszawa 1979, s. 61.

«Bywał tutaj wielokrotnie Papież Pius IX – oczywiście nie jako papież, ale jeszcze jako Achilles Ratti, pierwszy nuncjusz w Polsce po odzyskaniu niepodległości [...] Kiedy po śmierci Piusa XII został wybrany na Stolicę Piotrową Papież Jan XXIII, pierwsze słowa, jakie po konklawe skierował do Prymasa Polski, były związane z Jasną Górą»²;

«Kardynał Prymas w takich oto słowach mówił o znaczeniu jasnogórskiego sanktuarium: „Jasna Góra jest wewnętrznym spoidłem życia narodu, jest siłą, która chwyta głęboko za serce i trzyma Naród cały w pokornej a mocnej postawie wierności Bogu, Kościołowi i jego hierarchii”»³;

«Przyzwyczajali się Polacy wszystkie niezliczone sprawy swojego życia, różne jego momenty ważne, rozstrzygające [...] wiązać z tym Miejscem, z tym Sanktuarium. Przyzwyczajali się ze wszystkim przychodzić na Jasną Górę, aby mówić o wszystkim swojej Matce – Tej, która tutaj nie tylko ma swój Obraz, swój wizerunek, jeden z najbardziej znanych i najbardziej czczonych na całym świecie – ale która tutaj w jakiś szczególny sposób jest. Jest obecna. Jest w tajemnicy Chrystusa i Kościoła – uczy Sobór»⁴.

Rozwijając coraz to głębsze myśli o jasnogórskim sanktuarium, Papież nawiązuje do odwiedzin, jakie kilka razy w roku odbywał wraz z całym Episkopatem:

«Tyle razy przybywaliśmy tutaj! Stawaliśmy na tym świętym miejscu, przykładaliśmy niejako czujne pasterskie ucho, aby usłyszeć, jak bije serce Kościoła i serce Ojczyzny w Sercu Matki. Jasna Góra jest przecież nie tylko miejscem pielgrzymek Polaków z Polski i całego świata. Jasna Góra jest sanktuarium Narodu»⁵; «Czasem tylko tutaj, na Jasnej Górze, człowiek może dźwignąć się z najgłębszego upadku na szczyt»⁶.

Ojciec Święty podkreśla w wielu innych wspomnieniach tę podwójną rolę jasnogórskiego sanktuarium, że było ono bastionem ochrony wiary, ducha, kultury i zachowania tożsamości narodowej, zwłaszcza w okresie rozbiorów⁷, a równocześnie

² Jan Paweł II, *Przemówienie podczas Mszy Świętej na Jasnej Górze*, 4 VI 1979, w: *Pielgrzymka Jana Pawła II*, dz. cyt., s. 48.

³ Tamże.

⁴ Tamże, ss. 47-48.

⁵ Tamże, s. 51.

⁶ Jan Paweł II, *Przemówienie do Paulinów przed Cudownym Obrazem*. Jasna Góra 6 VI 1979, w: *Pielgrzymka Jana Pawła II*, dz. cyt., s. 116.

⁷ Por. *Modlitwa z Papieżem*, 28 VIII 1988, w: *L'Osservatore Romano* (wyd. polskie) = ORP 8/1988, s. 28.

śnie jest sercem dziejów narodu polskiego i miejscem, gdzie pokolenia polskie zyskiwały wolność wewnętrzną oraz pełny udział w godności przybranych synów Bożych⁸. A podczas swojej ostatniej pielgrzymki do Ojczyzny, Papież precyzuje: «Wiele razy powtarzałem, że Jasna Góra to sanktuarium narodu, konfesjonał i ołtarz»⁹.

2. W KIERUNKU PRZEPOWIADANIA SŁOWA BOŻEGO

Słowa Ojca Świętego mówiące, że «Jasna Góra to sanktuarium narodu, konfesjonał i ołtarz» należy rozumieć w nieco szerszym pojęciu. Z nauczania Soboru Watykańskiego II wiemy, że ołtarz to nie tylko stół eucharystyczny, ale także stół Słowa Bożego. Nic więc dziwnego, że w dokumentach Kościoła czytamy: «Jako część samej liturgii zaleca się bardzo homilię, w której z biegiem roku liturgicznego wyklada się na podstawie tekstów świętych tajemnice wiary i zasady życia chrześcijańskiego. Bez poważnego powodu nie należy jej opuszczać we Mszach odprawianych w niedzielę i święta nakazane przy udziale wiernych»¹⁰. Statystyki liczbowe jasnogórskiego sanktuarium wskazują na właściwe zrozumienie tak proponowanej reformy soborowej. Zauważa się bowiem wzrost głoszonych kazań w stosunku do liczby celebrowanych Mszy Świętych. I tak, np.: w roku 1996 tajemnicę Najświętszej Eucharystii kapłani sprawowali 54.994 razy, a kazań, homilii i apeli jasnogórskich wygłoszono 3.200¹¹. Analogicznie w roku następnym – 1997, zostało odprawione 53.506 Mszy Świętych (o 1500 mniej, aniżeli w poprzednim roku), oraz wygłoszono 3.500 kazań, homilii i apeli jasnogórskich (tj. o 300 więcej, aniżeli w roku 1996)¹².

Przedstawiając charakterystyczne cechy jasnogórskiej posługi słowa ograniczymy się do kazań wygłoszonych w ciągu dwóch lat. Będą to lata związane z pierwszą i ostatnią pielgrzymką Ojca Świętego na Jasną Górę, tj. rok 1979 i 1997. Takie ujęcie pozwoli nam na podkreślenie niezmienności Słowa Bożego, z jednej strony i jego adaptacja do znaków czasu z drugiej strony, tak bardzo charakterystycznych

⁸ Por. Jan Paweł II, Tyś wielką chlubą naszego Narodu. *Jubileusz 600-lecia Jasnej Góry*, 19 VI 1983, w: *Pokój Tobie Polsko! Ojczyzno moja*, Watykan 1983, s. 90.

⁹ *Homilia wygłoszona podczas spotkania z pielgrzymami*. Jasna Góra 4 VI 1997, w: ORP (wydanie specjalne) 1997, s. 57.

¹⁰ KL 52. Jean Leclercq w swoim studium zatytułowanym *Kazanie czynnością liturgiczną* wskazuje na podstawy teologiczno-historyczne łączenia celebracji Eucharystycznej z przepowiadaniem Słowa Bożego. Artykuł został zamieszczony w: *Anamnesis 14*. Biuletyn Komisji Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów Episkopatu Polski, 3/1997/98, ss. 41-54.

¹¹ Por. I. Rękawek – J. Tomziński, *Jasnogórskie Sanktuarium w 1996 roku*, w: *Jasna Góra 3/1997*, s.31.

¹² Por. I. Rękawek – J. Tomziński, *Liczbowe sprawozdanie z działalności Jasnej Góry w 1997 roku*, w: *Jasna Góra 3/1998*, s. 31.

w ostatnich latach. Nasze studium będzie posiadało swoje podstawowe źródło w nauczaniu Ojca Świętego i w kilkudziesięciu kazaniach zapisanych na taśmie magnetofonowej¹³. Z dokumentów tych dowiadujemy się, że najbardziej charakterystycznymi tematami są te, które zawierają wymiar teologiczny i patriotyczny¹⁴.

3. WYMIAR TEOLOGICZNY

Analizując treści jasnogórskich kazań, można z łatwością zauważyć, że posiadają one podstawowe źródło w Piśmie Świętym. Są to zatem, w zdecydowanej większości, kazania o charakterze biblijnym¹⁵. Jakkolwiek wskazują na postać Jezusa Chrystusa, jedynego Pośrednika ludzkości, to w kontekście sanktuarium maryjnego, dominuje w nich wzorzec wymiaru Maryi¹⁶. Taki kierunek jasnogórskiego przepowiadania potwierdza Kardynał Wyszyński, kiedy mówi: «Wszystko postawiłem na Maryję [...]. Doświadczenie mnie pouczyło, że tylko na tej drodze, przy pomocy Dziewicy Wspomożycielki i Pani Jasnogórskiej można czegoś dokonać w Polsce. Oczywiście, mocami Bożymi! [...] Wierzę, że nie ma innej drogi dla zachowania naszej wierności Bogu w Trójcy Świętej Jedy-nemu [...]»¹⁷. Możemy powiedzieć zatem, że specyfiką jasnogórskiego przepowiadania jest osoba Maryi, Matki Jezusa Chrystusa, która prowadzi zawsze do Jedy-nego Pośrednika, jakim jest Jej Syn. To prowadzenie Maryi jest często wypowiedaniem słów, które skierowała do uczniów w Kanie Galilejskiej: «Uczyńcie, co wam mówi Syn»¹⁸.

¹³ Są to kazania, homilie i rozważania apeli jasnogórskich wygłoszone przez Kardynałów, Biskupów i Kapłanów. Spośród kapłanów, najwięcej uwagi poświęcimy kazaniom głoszonym przez Paulinów – stróżów jasnogórskiego sanktuarium.

¹⁴ Trzeba powiedzieć, że tematyka jasnogórskiej posługi słowa posiada o wiele szerszy zakres. W nauczaniu samego Papieża Polaka możemy z łatwością zauważyć następujące kluczowe słowa: Chrystus – Maryja – miłość – Kościół – świętość – człowiek – życie – Polska – Eucharystia – wiara – krzyż – prawda – Ewangelia – modlitwa – wolność. Por. L. Kaszowski, *Kim jesteś Janie Pawle II?*, w: *Jasna Góra* 10/1998, ss. 3-6. Tematyka ta zawiera o wiele więcej wątków kiedy uwzględnimy do-rocne pielgrzymki poszczególnych stanów, grup społecznych, zawodów, czy wprost celebracje związane z kalendarzem liturgicznym Jasnej Góry. W związku z tym trzeba powiedzieć, że jasnogórskie przepowiadanie posiada taki ładunek myśli, że próba jego całkowitego objęcia czy też uporządkowania jest zabiegiem karkołomnym, nie wiem, czy możliwym do wykonania.

¹⁵ Obok kazań biblijnych zauważa się także przepowiadanie dogmatyczne oraz coraz częściej pojawiające się kaznodziejstwo terapeutyczne. To ostatnie występuje o tyle, o ile jest adresowane do konkretnych grup pielgrzymkowych.

¹⁶ Mówi o tym Sobór Watykański II w Konstytucji dogmatycznej o Kościele *Lumen Gentium*. Por. przede wszystkim nn. 62-65.

¹⁷ S. Wyszyński, *Wszystko postawiłem na Maryję*, Paris 1980, s. 16.

¹⁸ Do Soboru Watykańskiego II Ewangelia z Kany była czytana niemalże podczas każdej Mszy Świętej.

3.1. Przez Maryję do Jezusa

Dla ukazania takiej prawdy, kaznodzieje odnoszą się najczęściej do tekstów Ewangelii św. Jana: 2,1-11 (Wesele w Kanie Galilejskiej) i 19,25-27 (Testament spod Krzyża). Teksty te – powie Biskup Z. Pawłowicz – to słowa samego Chrystusa. W domu Matki mówi do nas Jej Syn, bo On stał się dla nas Słowem życia¹⁹. Obecność Maryi w tych dwóch fragmentach biblijnych jawi się jako wzór Przewodniczki prowadzącej do Chrystusa. «Wydarzenia, które nas czekają w tym roku mogą przynieść dobre owoce – mówił Kardynał Glemp podczas uroczystości Królowej Polski. Oto jest Przewodniczka dana całemu Kościołowi. Jest tak, bo myśmy Ją przyjęli i chcemy Ją mieć za Królową»²⁰. Na innym miejscu jasnogórskiego nauczania słyszymy słowa: «Jesteśmy przy Tobie, bo Ty pozwalasz nam zbliżać się do Twojego Syna»²¹, czy też, gdzie indziej: «Przychodzimy do Ciebie – Matko – aby uczyć się otwarcia i powierzenia Jezusowi»²¹. W ramach apelu jasnogórskiego Generał Zakonu Paulinów wyraził tę prawdę w formie modlitwy: «Jako dzieci Narodu Polskiego, stajemy przy naszej Matce i Królowej. Ona prowadzi nas do swego Syna»²³.

Przodowanie Maryi, w dążeniu do Chrystusa wyraża się w postawie Jej życia. W Kanie Maryja uczy nas przede wszystkim miłości. Analizując tę perykopę Ewangelii, ksiądz Janusz Nagórny zauważa tu trzy stopnie wiodące do prawdziwej miłości. Pierwszy z nich, to zainteresowanie, drugi to pragnienie niesienia pomocy, a trzeci wyraża się w bezinteresowności²⁴. Swoim przykładem «Maryja przywołuje wiernych do miłości Boga i bliźniego»²⁵. Sprawdzianem zaś miłości jest wierność²⁶. Również i w tym Maryja jest dla nas wzorem. Była wierna wypowiedzianemu «fiat», aż do momentu, kiedy Jej Syn umierał na Krzyżu. Przyjęła Krzyż, bo on był wyrazem Jej miłości do Boga i ludzi²⁷. Dlatego jeden z Paulinów zwraca się do Maryi: «Matko pięknej miłości, ukrzyżowanej miłości»²⁸.

¹⁹ Por. Kazanie wygłoszone do «Ludzi Morza». Jasna Góra 20 IX 1997, w: *Nagranie archiwalne radia «Jasna Góra»* (= Radio «Jasna Góra»).

²⁰ Kazanie wygłoszone podczas Uroczystości Królowej Polski. Jasna Góra 3 V 1997, w: *Radio Jasna Góra*.

²¹ B. Waliczek, *Apel Jasnogórski*. Jasna Góra 14 IX 1997, w: *Radio Jasna Góra*.

²² K. Adamowicz, *Homilia do Ruchu Komunia i Wyzwolenie*. Jasna Góra 25 X 1997 w: *Radio Jasna Góra*.

²³ J. Płatek, *Apel Jasnogórski*. Jasna Góra 26 IX 1979, w: *Radio Jasna Góra*.

²⁴ Por. Kazanie wygłoszone na Jasnej Górze w dniu 20 II 1997, w: *Radio Jasna Góra*.

²⁵ K. Maniecki, *Kazanie wygłoszone podczas pielgrzymki prawników katolickich*. Jasna Góra 14 V 1997, w: *Radio Jasna Góra*.

²⁶ Por. K. Adamowicz, *Kazanie do Ruchu «Komunia i Wyzwolenie»*. Jasna Góra 25 X 1997, w: *Radio Jasna Góra*.

²⁷ Por. B. Waliczek, *Apel Jasnogórski*. Jasna Góra 14 IX 1997, w: *Radio Jasna Góra*.

²⁸ P. Kosiak, *Apel Jasnogórski*. Jasna Góra 12 XI 1979, w: *Radio Jasna Góra*.

Obecność Maryi nie kończy się wraz z ziemskim życiem Jezusa Chrystusa. Podczas ostatniej pielgrzymki Ojciec Święty zauważył, że: «Wiara Bożej Rodzicielki wprowadza Kościół w tajemnicę eucharystycznej obecności Syna. W liturgii Kościoła, tak Zachodu, jak Wschodu, Matka Boża zawsze prowadzi wiernych do Eucharystii. Jest bowiem Maryja dla nas, wierzących w Jezusa Chrystusa, najdoskonalszą Nauczycielką tej miłości, która pozwala najpełniej zjednoczyć się z Odkupicielem w misterium Jego eucharystycznej ofiary i obecności»²⁹. Misja Maryi, związana z prowadzeniem do Chrystusa trwa nadal. Stąd też, Papież, wypowiadając słowa zawierzenia, mówi: «Przynoszę Ci, Matko, całą ludzkość, również tych, którzy jeszcze szukają drogi do Chrystusa. Bądź im przewodniczką i pomóż im otworzyć się na przychodzącego Boga»³⁰. A w wymiarze eschatologicznym Prymas Polski wołał z ambony jasnogórskiej: «Maryja Wniebowzięta otwiera przed nami drogę do radości Bożego świata»³¹.

3.2. Oblubienica Ducha Świętego

Prawda o tym, że Maryja jest Oblubienicą Ducha Świętego, znajduje swoje źródło i uzasadnienia przede wszystkim w Ewangelii św. Łukasza, gdzie autor natchniony opisuje wydarzenie Zwiastowania Pańskiego. Podstawowym tekstem jasnogórskiego przepowiadania jest także opis z Wieczernika, przedstawiający Apostołów, którzy wraz z Maryją oczekują na moment Zesłania Ducha Świętego. W związku z tym, nie bez powodu mówi się o Jasnej Górze jako Wieczerniku Narodu.

Sobór Watykański II przypomina, że przy mówieniu o Maryi jako Oblubienicy Ducha Świętego, trzeba mieć także na uwadze słowa Symbolu Efeso-Konstantynopolitańskiego, w którym czytamy: «I za sprawą Ducha Świętego przyjął ciało z Maryi Dziewicy»³². Nie dziwi więc fakt, że w dzisiejszym przepowiadaniu kaznodzieje jasnogórscy wzywają wiernych do naśladowania Maryi, również i w tym, że tak, jak Ona, otworzą się na działanie Ducha Świętego. «Matko i Królowo, stajemy przed Tobą, aby prosić o wylanie Ducha Świętego i o zdolność przyjęcia Go, jak Ty to uczyniłaś»³³. Niejednokrotnie prawda ta ujawnia się na Jasnej Górze w formie modlitewnej. Dzieje się to np. podczas pielgrzymek maturzystów, którzy proszą o dary Ducha Świętego lub wówczas, kiedy są zanoszone modlitwy za Ojca Świętego:

²⁹ Jan Paweł II, *Homilia podczas spotkania z pielgrzymami na Jasnej Górze*. 4 VI 1997, w: ORP, s. 56.³⁰ Tamże, s. 55.

³¹ J. Glemp, *Homilia wygłoszona w Uroczystość Wniebowzięcia NNIP*. Jasna Góra 15 VIII 1997, w: *Radio Jasna Góra*.

³² LG 52.

³³ M. Lubelski, *Apel jasnogórski*. Jasna Góra 9 IV 1997, w: *Radio Jasna Góra*. Temat ten powraca ze szczególną mocą w czasie dorocznych pielgrzymek Odnowy w Duchu Świętym.

«Najczystsza Oblubienico Ducha Świętego, dzisiejszą modlitwę apelową ofiarujemy za Jana Pawła II, z racji Jego imienin. Prosimy dla Niego o dary Ducha Świętego. Oby Duch Święty pomnażał w Nim swoje dary»³⁴. A podczas ostatniej pielgrzymki na Jasną Górę Papież, mówił: «Oblubienico Ducha Świętego [...] podczas pierwszej mojej pielgrzymki do Ojczyzny błagałem o wylanie Ducha Świętego, którego Ty jesteś Oblubienicą, wołając: „Niech zstąpi Duch Twój! [...] I odnowi oblicze ziemi. Tej ziemi!”.

Matko wiary Kościoła [...] bądź z nami w wieczniku Kościoła przy końcu drugiego tysiąclecia wiary i upraszaj nam łaskę otwarcia się na dary Ducha Bożego»³⁵.

3.3. Macierzyńska obecność Maryi w życiu Kościoła

Prawda o macierzyńskiej obecności Maryi w życiu Kościoła nabrała wyjątkowego znaczenia po Soborze Watykańskim II³⁶. Temat ten znalazł się stosunkowo szybko przedmiotem rozważań w ramach jasnogórskiej posługi słowa. Biblijnym odniesieniem są tutaj najczęściej wydarzenia z Wieczernika, perykopa Nawiedzenia św. Elżbiety oraz Janowy opis Chrystusowego testamentu, wypowiedzianego z wysokości Krzyża³⁷. Macierzyństwo Maryi posiada dla wiernych przede wszystkim wymiar wzorczy. Jest on, tak dalece posunięty, że Maryja jest Matką Kościoła, o ile my wierzący (żywy Kościół), za Jej przykładem stajemy się matkami. «Być bowiem maryjnym – powie biskup Antoni Długosz – to nie tylko wielbić Maryję, ale przede wszystkim Ją naśladować»³⁸. Ktoś inny ujął tę prawdę słowami modlitwy: «Prosimy Cię Matko, abyśmy Ciebie nie tylko chwalili, ale przede wszystkim naśladowali»³⁹. Stąd też, słusznie zauważa Ojciec Święty, że «tutaj, u stóp Maryi, wciąż na nowo „uczymy się Kościoła”, który Chrystus powierzył apostołom i nam wszystkim»⁴⁰.

³⁴ P. Kosiak, *Apel Jasnogórski*. Jasna Góra 4 XI 1979, w: *Radio «Jasna Góra»*.

³⁵ Jan Paweł II, *Modlitwa w Kaplicy Cudownego Obrazu na Jasnej Górze*. 4 VI 1997, w: ORP, s. 55.

³⁶ Od 1964 roku Prymas Stefan Wyszyński wraz z całym Episkopatem Polski zabiegał w Stolicy Apostolskiej na Soborze o tytuł «Matki Kościoła» dla Matki Chrystusowej. Dnia 21 listopada 1964 roku Papież Paweł VI, przychylając się do prośb Episkopatu Polski, ogłosił Maryję Matką Kościoła. W związku z tym, zob. P. Polek, *Maria imago et Mater Ecclesiae*, Romae 1994.

³⁷ Por. np.: J. Styrna, *Homilia do maturzystów z diecezji Tarnowskiej*. Jasna Góra 24 IV 1997, w: *Radio «Jasna Góra»*; T. Gocłowski, *Homilia do pielgrzymów – sportowców*. Jasna Góra 20 V 1997, w: *Radio «Jasna Góra»*.

³⁸ *Kazanie wygłoszone do pielgrzymów Polskiego Towarzystwa Ziemiaństwa*. Jasna Góra 20 IV 1997, w: *Radio «Jasna Góra»*.

³⁹ A. Chałupka, *Apel Jasnogórski*. Jasna Góra 15 VIII 1997, w: *Radio «Jasna Góra»*.

⁴⁰ Jan Paweł II, *Homilia podczas spotkania z pielgrzymami na Jasnej Górze*, 4 VI 1997, w: ORP, s. 57.

Na Jasnej Górze powtarzane są często słowa wypowiedziane niegdyś przez Namiestnika Chrystusowego, Jana Pawła II: «Przyzwyczaili się Polacy przychodzić do Matki ze wszystkimi sprawami»⁴¹.

Obecność pielgrzymów w jasnogórskim sanktuarium związana jest przede wszystkim z dziękczynieniem. Charakterystycznym przykładem może być tutaj wypowiedź Papieża, wyrażona w akcie zawierzenia: «Jasnogórska Matko i Królowo, przychodzę dziś do Ciebie w pielgrzymce wiary, aby podziękować za Twoją nieustanną opiekę nad całym Kościołem»⁴². Dalej, czytamy: «idą Polacy w pielgrzymce wiary na Jasną Górę, aby usłyszeć jak bije serce Narodu przy sercu Matki – idą, powie ten sam kaznodzieja, aby prosić – okaż, żeś jest Matką i pomóż nam»⁴³. «A jeśli – Serce Matki – bije tonem niepokoju, jeśli odzywa się w nim troska i wołanie o nawrócenie, o umocnienie sumień, o uporządkowanie życia rodzin, jednostek, środowisk – trzeba to wołanie przyjąć, bo ono rodzi się z miłości matczynej, która po swojemu kształtuje dziejowe procesy na naszej polskiej ziemi»⁴⁴. Na Wielkanoc zeszłego roku Arcybiskup Stanisław Nowak powtórzył jeszcze raz prawdę, że przychodzimy na Jasną Górę, bo przy Matce czuliśmy się zawsze wolnymi⁴⁵. W progach jasnogórskiego sanktuarium, dowiadujemy się z papieskiego nauczania, że «Maryja swą macierzyńską troską ogarnia każdą duszę, każde dziecko, każdą rodzinę, każdego człowieka, który żyje na tej ziemi»⁴⁶. Na innym miejscu słyszymy słowa: «Maryja, po macierzyńsku troszczy się o każdego z nas. Jednoczy wszystkich rodaków, tych w kraju, jak i za granicą»⁴⁷.

O macierzyńskiej roli Maryi wobec Kościoła dowiadujemy się także z licznych aktów zawierzenia. Oto, niektóre z nich: «Nie bójcie się tak wierzyć, aby przyjąć Słowo Boga. Zawierzenie otwiera na przyszłość [...] Zawierzenie polega na tym, że człowiek widzi koniec, gdzie Bóg wszystko prowadzi ku zmartwychwstaniu»⁴⁸; «Świadectwa zawierzenia uczy nas Maryja w swoim „fiat”»⁴⁹; «W ręce Twoje zawieraliśmy się tylokrotnie, dlatego śladami naszych poprzedników ponawiamy z całą ufno-

⁴¹ K. Górny, *Homilia do pielgrzymów diecezji rzeszowskiej*. Jasna Góra 13 VIII 1997, w: *Radio Jasna Góra*.

⁴² Jan Paweł II, *Modlitwa w Kaplicy Cudownego Obrazu na Jasnej Górze*. 4 VI 1997, w: ORP, s. 55.⁴³ Tamże.

⁴⁴ Tamże, s. 57

⁴⁵ Homilia wygłoszona w Uroczystość Zmartwychwstania Pańskiego. Jasna Góra 30 III 1997, w: *Radio Jasna Góra*.

⁴⁶ Jan Paweł II, *Macierzyńska obecność Maryi w życiu Kościoła i Ojczyzny*. Jasna Góra 4 VI 1979, w: Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, Poznań 1/1990, s. 614.

⁴⁷ J. Płatek, *Apel Jasnogórski*. Jasna Góra 31 X 1979, w: *Radio Jasna Góra*.

⁴⁸ S. Nowak, *Homilia do Maturzystów*. Jasna Góra 19 IV 1997, w: *Radio Jasna Góra*.

⁴⁹ S. Korża, *Kazanie wygłoszone podczas Pielgrzymki Trzeźwości*. Jasna Góra 15 VI 1997, w: *Radio Jasna Góra*.

ścią nasze oddanie i zawieramy się Tobie o Matko na nowo»⁵⁰; «Zawieram Ci, o Matko, wszystkie sprawy [...] Kościoła, całą jego misję i całą jego służbę»⁵¹; «Matko, pokornie Cię proszę, abyś otaczała swą macierzyńską opieką dni i lata dzielące nas jeszcze od roku dwutysięcznego»⁵².

4. WYMIAR PATRIOTYCZNY

Mówi się dzisiaj o Jasnej Górze, że jest to «duchowa Stolica Polski», «sanktuarium Narodu» czy wprost «ołtarz Ojczyzny». Określenia te znajdują swoje uzasadnienie w historii naszego kraju, a ta z kolei jest przywoływana niejednokrotnie w przepowiadaniu jasnogórskim. Szczególną uwagę poświęcił temu zagadnieniu Jan Paweł II podczas swojej pierwszej pielgrzymki na Jasną Górę. Temat ten, powraca ze szczególną mocą również w ramach Jubileuszu 600-lecia Jasnej Góry i w czasach przemian społecznych, jakie dokonywały się u nas na przełomie lat osiemdziesiątych. Spośród licznych, tego przykładów, przywołajmy niektóre wypowiedzi. Cytowana już wcześniej wypowiedź Papieża-Polaka, w tym miejscu nabiera nowego znaczenia:

«Pragnę przytoczyć słowa, jakie wypowiedziałem tu podczas pierwszej mojej pielgrzymki do Ojczyzny: „Tyle razy przybywaliśmy tutaj! Stawaliśmy na tym świętym miejscu, przykładaliśmy niejako czujne pasterskie ucho, aby usłyszeć, jak bije serce Kościoła i serce Ojczyzny w Sercu Matki [...]. Bije zaś ono, jak wiemy, wszystkimi tonami dziejów, wszystkimi odgłosami życia [...]. Jeśli jednakże chcemy się dowiedzieć, jak płyną te dzieje w sercach Polaków, trzeba przyjąć tutaj. Trzeba przyłożyć ucho do tego miejsca. Trzeba usłyszeć echo całego życia narodu w Sercu Matki, Matki i Królowej»⁵³.

Jasna Góra jest tym miejscem, gdzie naród nasz gromadził się przez wieki, aby dać świadectwo swojej wierze i przywiązaniu do wspólnoty Kościoła Chrystusowego»⁵⁴.

Również Prymas Polski wołał z ambony Jasnej Góry:

⁵⁰ J. Glemp, *Kazanie na uroczystość Królowej Polski*. Jasna Góra 3 V 1997, w: *Radio Jasna Góra*.

⁵¹ Jan Paweł II, *Akt zawierzenia*, w: *Nauczanie papieskie*, dz.cyt., s.619.

⁵² Jan Paweł II, *Modlitwa w Kaplicy Cudownego Obrazu na Jasnej Górze*. 4 VI 1997, w: *ORP*, s. 55.

⁵³ Jan Paweł II, *Homilia podczas spotkania z pielgrzymami na Jasnej Górze*. 4 VI 1997, w: *ORP*, s. 57.

⁵⁴ Tamże, s. 56.

«Nie sposób nie przypomnieć Victorii pod Wiedniem króla Jafa III Sobieskiego. Zanim udał się na wojnę, to modlił się na Jasnej Górze. Wiedział król, że zwycięstwo, nie mierzy się tylko siłą oręża»⁵⁵;

«Kiedy dzisiaj jest walka o stopień z religii, przypominają się marksistowskie sztuczki. Dlatego przychodzimy do Matki. Kościół będzie zawsze bronił prawa do wiary, która nie jest sprawą prywatną. Znakiem tego, jest klasztor jasnogórski, brat Albert i tylu świadków»⁵⁶.

Z innych charakterystycznych wypowiedzi przywołajmy następujące:

«Jasna Góra, niezależnie od sytuacji była zawsze <jasną górą>. W historii Narodu była zawsze dana po to, aby nas umacniać i sprawować swe przedziwne funkcje [...]. Żydzi znajdowali schronienie przed okupantem. Przynosili wtedy szatę liturgiczną, aby ją przechowano»⁵⁷;

«Każdy Polak wie, kim jest Matka w życiu naszego Narodu. Jasna Góra odgrywała doniosłą rolę w dniach niewoli. Różne były niewole. Również i dzisiaj jesteśmy uzależnieni od różnych duchowych niewoli»⁵⁸.

5. PRZESŁANIE WYPŁYWAJĄCE Z JASNOGÓRSKIEJ POSŁUGI SŁOWA

5.1. Wnioski końcowe

W oparciu o przeprowadzone studium, możemy wyprowadzić następujące wnioski:

– Przepowiadanie jasnogórskie jest tak ewangeliczne i tak wypełnione Osobą i Słowem Bożym, że w zdecydowanej większości kazań i homilii, odnosi się wrażenie, zgodne z nauczaniem soborowej Konstytucji o świętej Liturgii, że to sam Chrystus przemawia;

– Nauczanie jasnogórskich kaznodziejów jest traktatem o wielkiej miłości Boga do człowieka i o tęsknocie Boga za miłością człowieka;

– Jak zdążyliśmy się zorientować, Przewodniczką na drodze do miłości Boga i bliźniego, Przewodniczką wiary, wskazującą właściwy kierunek ku nowej ewangelizacji, była zawsze i jest również dzisiaj – na progu kończącego się drugiego tysiąclecia chrześcijaństwa Matka Boża i zarazem Matka Kościoła. Poprzez naśladowanie

⁵⁵ J. Glemp, *Homilia wygłoszona na Jasnej Górze*. 12 IX 1997, w: *Radio «Jasna Góra»*.

⁵⁶ J. Glemp, *Homilia wygłoszona na Jasnej Górze*. 15 VIII 1997, w: *Radio «Jasna Góra»*.

⁵⁷ S. Rożej, *Kazanie wygłoszone na Jasnej Górze*. 8 IX 1979, w: *Radio «Jasna Góra»*.

⁵⁸ M. Lubelski, *Apel Jasnogórski*. Jasna Góra 9 IV 1997, w: *Radio «Jasna Góra»*.

Jej cnót oraz zawierzenie Jej wszystkiego, co posiadamy, co czynimy i czym jesteśmy możemy zrealizować nasze chrześcijańskie nadzieje;

– Przesłania jasnogórskie są fascynującym traktatem o wielkości człowieka i o jego powołaniu do życia, miłości oraz świętości;

– W przepowiadaniu o tematyce patriotycznej dominuje przeświadczenie, że miłość Ojczyzny posiada wartość, zakotwiczoną w miłości samego Boga. Ojczyzna musi żyć życiem i wiarą swoich obywateli. Siłę do takiej postawy czerpał zawsze naród z Jasnej Góry – duchowej Stolicy Polski.

5.2. Postulaty

Jednym z podstawowych braków jasnogórskiej posługi Słowa jest zbyt częste ograniczanie się do wąskiego zestawu czytań mszalnych. Kaznodzieje korzystają tutaj bardzo często z lekcjonarza, zatwierdzonego przez kompetentną władzę kościelną, ale wydanego *ad experimentum*. Księga ta zawiera zaledwie 8 zestawów czytań. W związku z powyższym zauważa się nagłą potrzebę przetłumaczenia *Collectio missarum de beata Maria Virgine*, gdzie znajdujemy 46 formularzy i tyleż samo zestawów czytań, przeznaczonych do Mszy Świętych o Matce Bożej⁵⁹. Ukazanie się *Collectio* w języku polskim, stałoby się uwieńczeniem wieloletnich pragnień i oczekiwań ze strony kustoszów sanktuariów maryjnych w Polsce, a tym samym wpłynęłoby to na pogłębienie kaznodziejstwa o nowe teksty biblijne.

Sommario

L'articolo intitolato: „La specificita' del servizio della Parola di Dio nel santuario a Częstochowa”. L'Autore con questo articolo fa parte nella tematica del simposio liturgico che si è svolto a Łąd (Polonia), sulla predicazione della Parola di Dio. P. Polek, divide la materia della relazione in cinque punti: La caratteristica del santuario di Chiaromonte nell'insegnamento di Giovanni Paolo II; La direzione della predicazione della Parola di Dio; La dimensione teologica; La dimensione patriottica e alla fine il messaggio che esce dal questo servizio della Parola.

L'Autore vede qui tanti positivi ma anche alcuni mancamenti. Uno di questi toca il tempo, quando si usava per la celebrazioni delle Messe poche letture bibliche (c'erano solo 8 varianti delle letture). Oggi quando è uscito pure in polacco „Collectio missarum de beata Maria Virgine”, alla disposizione abbiamo 46 varianti, allora anche questo aiuterà di allargare materie della predicazione.

⁵⁹ Księga ta została wydana przez Kongregację Kultu Bożego w 1987 roku.